

ÇEVRE SOSYOLOJİSİ

ÜNİTE 8

KENT KONSEYLERİ VE ÇEVRE
Ayça MUTLUCAN

GİRİŞ

- **Toplumun** tüm yönetsel süreçlere ve çevresel süreçlere de daha aktif (etkin) katılımını sağlamak ve bunun ötesinde daha sürdürülebilir bir çevre ve toplum yaratmak için bir mekanizma geliştirilmesi düşünülmüş ve Kent Konseyleri bu bağlamda ortaya çıkmıştır.
- **Çevresel süreçlerin** yönetimi açısından yerel yönetimlerin önemi, **çevresel süreçler** üzerinde olan etki ve müdahalesinin daha belirgin ve doğrudan olmasına bağlıdır.
- **Bu eğilimin bir sonucu** olarak öncelikle, **Haziran 1992’de Brezilya’nın Rio de Janeiro** kentinde toplanan ve gelecek yüzyıla açılan yolda "*sürdürülebilir gelişme*" konulu, "*Yeryüzü Zirvesi*" olarak adlandırılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’ndan söz etmek gerekmektedir.
- Söz konusu toplantıda alınan kararların en önemlisi **Gündem 21** başlığı altında alınan kararlarlardır.
- **Gündem 21** bağlamında alınan kararların hayata geçirilmesi için de "**Yerel Gündem 21**" kararları alınmıştır.
- **Bu kararların** en çarpıcı boyutu ise XXI. Y.y’da sürdürülebilir bir çevre ve sürdürülebilir bir toplum oluşturulması için yerel düzeyde yapılması gerekenleri kararlaştırmış olmasıdır.

GÜNDEM 21

- **1992’DE Rio de Janeiro** kentinde gerçekleştirilen ve kısaca "*Rio Yeryüzü Zirvesi*" olarak adlandırılan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda alınan kararlar kısaca "*Gündem 21*" olarak adlandırılır.
- **Gündem 21, XXI. Y.Y** ilişkin bir gelecek manifestosudur ve bu yüzyıla en önemli küresel sorunların başında gelecek olan çevre sorunları konusunda nasıl bir yönetsel ve toplumsal strateji(taktik) izlenmesi gerektiğini belirten bir ilkeler bütünüdür.
- **Kalkınma ve çevre arasında** denge kurulmasını hedefleyen "*sürdürülebilir gelişme*" kavramının yaşama geçirilmesine yönelik eylem planıdır(terti).
kavramının yaşama geçirilmesine yönelik eylem planıdır(terti).
- **Çevre konusunda** küresel uzlaşmanın ve politik taahhütlerin en üst düzeydeki ifadesidir.
- **Gündem 21**, rio zirvesinin çıkış noktasıdır. **Gündem 21’de** sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması ve açlık ve yoksulluğun önlenmesine yönelik olarak dünyanın geleceğinin tertiplenmesine yönelik öneriler ele alınmıştır.
- **Gündem 21’in çıkış noktaları:**
 - İnsanların temel gereksinimlerinin karşılanması.
 - Yaşam standartlarının(ölçütlerinin) iyileştirilmesi.
 - Ekosistemlerin daha iyi korunması.
 - Daha güvenli bir gelecek için küresel işbirliğinin sağlanması.
- **Gündem 21 şu konulara dikkat çeker:**
 - İnsanların tarihsel bir dönüm noktasında olduğuna.
 - Yoksulluğun arttığına.
 - Eğitimsizliğin giderek yükseldiğine.
 - Açlığın daha da çoğalmasına.
- **Gündem 21’de belirtilen ilkelerin** başarıya ulaşmasında öncelikle **hükümetlerin** sorumlu olacağı belirtilmektedir.
- **Gündem 21**, üç(3) ana ve bir(1) tamamlayıcı bölümden ve 40 ayrıntılı bölümden oluşur.
- **Gündem 21’in temel ilkeleri**
 - Tüm program alanlarına yönelik olarak finansman kaynaklarının ve uygulama politikalarının belirlenmesi.
 - Yeni kaynakların yaratılması.
 - Uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi.
 - Merkezi yönetim yerel yönetim ilişkilerinin "yerinden yönetim" anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi.

- "sürdürülebilir gelişme" konulu bir yapılanmada toplumun ileri gelenlerine ilişkin konusu geçen bir düzenleme öngörülmektedir.

YEREL GÜNDEM 21

- **40 maddeden** oluşan Gündem 21'in **28. Maddesi**, Gündem 21'de belirtilen hedeflerin yerel düzeyde gerçekleştirilmesine yönelik olarak **Yerel Gündem 21** adıyla anılır.
- **Yerel gündem 21** sürdürülebilir bir kalkınma ve yaşanabilir bir doğal çevre için yerel yönetimlerin öncülüğünde yerel aktörlerin(oyuncuların) yönetime katılmalarını öngörmektedir.
- **Yerel yönetimlerin öncülüğünde**, sivil toplumun ve tüm diğer ilgililerin, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini saptayarak, kentler için "21.y.y yerel gündem"ini oluşturmaları öngörülmüştür.
- **Ulusal heyetlerde** yer alan *merkezi yönetim kuruluşlarının temsilcileri*, 28.bölüm'ün içeriğine karşı çıkmış ve Yerel Gündem 21'in taslağa alınmasına sıcak bakmamışlardır.
- **Yerel gündem 21'in**, halkın yerel düzeyde yönetime katılması öngörülmüş olması hükümetler tarafından uygun görülmemiştir ve bundan dolayı, hükümetler halkın yönetime katılmasını öngören bu maddeye karşı direnç göstermişlerdir.
- **Bunun en somut görünümünü**, Türkiye'de ve Yerel Gündem 21 ve Kent Konseyleri'nin gelişiminde görmek mümkündür.
- **Türkiye'de**, önce Yerel gündem 21 ve Kent Meclisleri ve daha sonra Kent Konseyleri'ne ilişkin çalışmaların çok fazla gelişme göstermediği ve toplumsal ve kurumsal düzeyde yaygınlaşmadığı görülmektedir.
- **Yerel Gündem 21**, Avrupa ülkelerinin özellikle *İskandinav* ülkelerinin oldukça başarılı olduğu ve önemli mesafeler katettikleri görülmektedir.
- **Yerel Gündem 21**, Avrupa'da bu sürece öncülük eden İngiltere, Almanya, Hollanda ve İskandinavya ülkelerindeki yerel yönetimlerin neredeyse tamamında uygulanmaktadır.
- **Yerel gündem 21'in** yerel yönetimlere yönelik belirlediği **temel hedeflerden birisi**, tüm yerel yönetimlerin, karar alma, planlama(tertiplleme) ve uygulama süreçlerine kadınların ve gençlerin etkin olarak katılımını sağlayacak programların geliştirilmesi ve bunların hayata geçirilmesi.
- **Böylelikle**, Gündem 21, kadınların ve gençlerin yönetim ve karar alma süreçlerine katılımı konusunda yerel yönetimlere özel bir görev vermektedir.
- **Temel hedeflerden biri de** her ülkedeki yerel yönetimlerden, kendi belde halkları ile katılımcı bir süreci başlatmaları ve kendi kentleri için bir Yerel Gündem 21 oluşturmalarıdır.
- **Bu hedeflere ulaşmak için**, her yerel yönetimin, yerel sivil toplum kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarıyla diyalog içerisinde, kendi Yerel Gündem 21'lerini geliştirmeleri gerektiğini öngörmektedir.
- **Bunun ötesinde Gündem 21**, yukarıda belirtilen temel hedeflere ulaşmak için, yerel yönetimlerin ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliklerine gidilmesini öngörmektedir.
- **Yerel gündem 21 süreci**, öncelikli olarak yerel ve sürdürülebilir kalkınma sorunlarına ilişkin uzun dönemli, taktiksel tertiplerin hazırlanmasına ve uygulanmasına vurgu yapmakta ve çeşitli katılım mekanizmalarını içeren, yerel ortaklıklara dayalı "yönetişim(governance)" anlayışının gerçekleştirilmesini bir zorunluluk olarak öngörmektedir.
- **Gündem 21'in** dünya ölçeğindeki koordinatör kuruluşu BM Kalkınma Programı, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 85 ülkede, Yerel Gündem 21 süreçlerini desteklemektedir.

TÜRKİYE'DE YEREL GÜNDEM 21

- **Türkiye'de** Yerel Gündem 21 çalışmaları, **1990'lı yılların** sonlarında başlamış ve **2000'li yıllarda hız kazanmıştır.**
- **Ancak asıl gelişme,** *2006 yılında* yapılan Belediye Kanunu'nda yapılan değişiklikle, Kent Konseylerinin kuruluşunun yasal bir çerçeveye kavuşmasıyla mümkün olmuştur.
- **Ancak söz konusu tarihten bu** yana halen çok az sayıda kentte Kent Konseyinin kurulmuş olduğu görülmektedir.
- **Belediyelerin,** Kent Konseyleri'nin kuruluşu konusunda çok istekli olmadıkları görülmektedir.
- **Kent konseyleri** kurulan kentlerde ise belediyelerin çoğunluğu Kent Konseyleri'ni kendileriyle rekabet halinde olan oluşumlar olarak görerek, çalışmalarını fiilen engellemektedirler.

YEREL GÜNDEM 21'DEN KENT KONSEYLERİ'NE

- **Belediye Kanunu'nun 76.maddesi,** Kent Konseyleri'nin kuruluş ve temel ilkelerini belirtmektedir. **Bu kanuna dayalı** olarak **Kent Konseyi Yönetmeliği** çıkartılmıştır.
- **Bu yönetmelikte** Kent Konseylerinin çalışma ilkeleri, kuruluşu, organları ve işleyişine ilişkin ayrıntılar belirlenmiştir.
- **Kent konseyi yönetmeliğine göre,** Kent konseyi öncelikle "*Yürütme Kurulu ve Yürütme Kurulu Başkanı*" oluşturulmalıdır.
- **2006 yönetmeliğin göre** "*İlgili kentin belediye başkanı veya birinci başkan vekili*" Kent Konseyi Başkanı olur.
- **2009 yılında Kent Konseyi yönetmeliğinde** yapılan değişiklikle, Kent Konseyi Başkanı ve yürütme kurulunun yapısı, *genel kurulda yapılacak seçimle belirlenmesi,* şeklinde düzenlenmiştir.
- **Kent konseylerinin halen ilgili belediyelerinin fiili vesayeti ve tahakkümü altında olduğunu gösterenler:**
 - İlgili belediye ile kent konseyi arasındaki ilişki
 - Mali konularda belediyenin desteğinin nasıl olması gerektiği
 - İlgili belediyelerin gerekenleri yapmaması
 - Yapılmayanlara karşılık nasıl bir yaptırım uygulanacağı
- **Türkiye 'de Kent Konseylerinin çalışmalarına ilişkin yapılmış akademik çalışmaların tümünde rastalanan özellikler:**
 - Yerel gündem 21 düşüncesi yenidir.
 - Kent konseyi kavramının ülke için de yeni olduğu.
 - Yerel oyuncuların sürece katılımında önemli sıkıntılar çekildiği
 - Yerel gündem 21 ve kent konseyi düşüncesinin tam olarak anlaşılmadığı
- **Belediyeler,** kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin(eylemlerini) etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.
- **KENT KONSEYİ kent yaşamında;** kent vizyonun(ileri görüşün) ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevre duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışmak için eylem gösterir.
- **Kent konseyinde** oluşturulan görüşler *Belediye meclisinin ilk toplantısında* gündeme alınarak değerlendirilmektedir.
- **Türkiye'de** kent konseyleri arasındaki işbirliğini geliştirmek amacıyla iki farklı platform(alan/mezdan) oluşturulmuştur.
 - 1- Konak kent Konseyi'nin girişimiyle 8-9 Ekim 2010'da İzmir'de yapılan toplantı ile kurulan **Türkiye Kent Konseyleri Platformudur.**

2- Türkiye Kent Konseyleri Birliğidir.(Bursa Kent Konseyi'nin girişimiyle oluşturulmuştur.)

- **Türkiye kent konseyi platformunun yaptığı toplantılar:** *Ankara Çankaya(2.toplantısı), Eskişehir, Bursa Nilüfer(4.toplantı), Samsun Akkum.*
- **İzmir Konak** Türkiye Kent Konseyi Platformuna ev sahipliği yapmıştır.
- **Türkiye kent konseyleri platformu 6 ayda bir** bir araya gelinmesi öngörmüştür.
- **Türkiye kent konseyi platformu 47** Kent Konseyinin katılımı ile oluşturulmuştur.
- **Kent konseyinin yasa ve yönetmelikte belirtilen hedeflerini gerçekleştirebilmesi için oluşturulması gereken organlar:** *Genel Kurul, Yürütme Kurulu, Kadın Platformu, Gençlik Meclisi*
- **Kent konseyleri içinde,** özellikle kadınların ve gençlerin süreçlere daha etkin bir katılımını sağlamak için *kadın meclisleri ve gençlik meclislerinin* öncelikle kurulması öngörülmektedir.
- **Bunun dışında Kent Konseyleri** gerekli alanlarda ve gerekli sayıda çalışma grupları(öbekleri) oluşturabilir.

Kent Konseyleri Çalışma Öbekleri

Kadın Meclisi

- **Kent Konseyi kadın çalışmaları,** kadınların toplumsal yaşamda, üretim, iş, siyaset, kültür, sanat gibi alanlarda söz sahibi olmasını hedefleyen Kadın Meclisleri tarafından yürütülmektedir.
- **Çalışma alanları arasında şunlar vardır:**
 - Sosyal riskin azaltılması konusunda uzun soluklu projeler,
 - Şiddet konusunda sığınma evleri,
 - Danışma ve dayanışma merkezleri açılması,
 - Kadınlara yerel düzeyde karar alma mekanizmalarına katılımı.
- **Kadın meclislerinin diğer çalışma alanları:**
 - Kadına yönelik şiddetin önlenmesi.
 - Ana çocuk sağlığı,
 - Genel- halk sağlığı,
 - Siyaset, katılım,
 - Spor, eğitim, rehabilitasyon,
 - Mesleki eğitim,
 - Kadının el emeğinin değerlendirilmesi,
 - Bilinçlendirme/kapasite geliştirme,
 - Kültür, sanat ve çevre.

Gençlik Meclisi

- **Öncelikle** gençlerin sorunlarını ve genç kimliğini görünür kılmak amacıyla oluşturulmuşlardır.
- **Bu bağlamda,** özel olarak gençlik politikaların belirlenmesinde ve genel olarak sürdürülebilir bir yaşam ve sürdürülebilir bir çevrenin yaratılmasında genç katılımının sağlanması temel hedefler olarak belirlenmiştir.,
- **Mayıs 2003** içerisinde Ankara'da bir Gençlik Zirvesi toplanması ile gerçekleşmiştir.

Diğer Çalışma Öbekleri

- **Kent konseylerinin** kuruluşunu tanımlayan yasa maddesinde ve ilgili yönetmelikte, Kent Konseylerinin gerekli alanlarda ve gerektiği kadar çalışma öbekleri oluşturulabileceği öngörülmüştür.

- **Genel olarak**, çalışma öbeklerinin, Yerel Gündem 21 sürecini niteleyen temel ilkeler ve yöntemlerin ışığında, "**gönüllülük**" esasında çalışılması öngörülmekte ve farklı alanlardan, farklı birikimlere sahip gönüllülerin bir araya gelmeleriyle oluşturulmaktadır.
- **Çalışma öbeklerinde** gönüllülük dışında **uzmanlık da** önemlidir.
- **Farklı bireylerden** farklı birimlere sahip bireyler tercih edilir.
- **Kent konseylerinin** çalışma öbekleri arasında öncelikle oluşturulan çalışma öbeği, **çevre çalışma öbeğidir**.
- **Çalışma öbekleri** gerekli alanlarda gerektiği kadar kurulur.
- **Çevre çalışma** öbekleri haricinde **Özel ilgi öbekleri** olarak da adlandırılan çalışma öbeklerinden bazıları şunlardır.
 - Çocuk çalışma öbekleri ya da meclisleri,
 - "Kıdemli Hemşeriler" çalışma öbeği,
 - Engellilere yönelik özel çalışma öbekleri.
- Diğer başlıca çalışma öbekleri; **yaşlılar çalışma öbeği, engelliler çalışma öbeği** olarak sayılabilir.
- **Çocuk çalışma öbeği**, başta "*Dünya Çocuk Hakları Sözleşmesi*"nin yerel düzeyde yaşama geçirilmesi olmak üzere, farklı kesimlerden çocukların temsil edilmesini, ilgili sorunlarının gündeme getirilmesini ve çözüm aranmasını ve çocukların yerel karar alma sürecinde etkin katılımını sağlamaya çalışır.
- **Yaşlılar çalışma öbeği**, yaşlı insanların, bu yaş öbeğine özgü çeşitli konuların ve sorunların dile getirilmesini ve bunlara çözüm arayışları oluşturulmasını ilgi alanı yapar.
- **Engelliler çalışma öbeği**, engellilerin toplumsal yaşama "*engelsiz*" olarak katılabilme hedefi doğrultusunda, kendilerine özgü sorunları, beklentileri ve çözüm önerilerini diğer ortaklarla paylaşmasını sağlar.
- **Engelliler çalışma öbeğinin çalışma konuları:**
 - Engellilerin günlük yaşamda karşılaştıkları sorunların çözümü
 - Yerleşmenin ve binaların tasarımında bütünleştirici, ayrımsız bir işleyişin sağlanması
 - Toplumun tümü için engelsiz mekanların oluşturulması
 - Yeni uygulamaların engelli ve yaşlıların gereksinimlerine göre tasarlanması

KENT KONSEYLERİ VE ÇEVRE

- **Kent konseylerinin** en önemli ve öncelikli çalışma alanına ilişkin eylemleri "*Çevre Çalışma Öbeği*" yürütmektedir.
- **Çevre Çalışma Öbeğinin çalışma konuları:**
 - Çevresel sorunları görünür kılmak
 - Çevresel duyarlılığı artırmak
 - Çevresel sorunların çözümüne yönelik programlar hazırlamak ve eylemlerde bulunmak.
- **Çevre çalışma öbeği**, termik santraller ve hidroelektrik santrallerinin kurulmasına karşı protesto kampanyaları yürütür.
- **Plastik poşetlerin** doğada geri dönüşümü binlerce yıl aldığı için, bunların kullanılmasına yönelik çalışmalar da düzenler.
- **Kent konseyleri platformu** *Bursa Nilüfer'de* Türkiye'nin çevresel açıdan çok yönlü ve çok boyutlu tehditler ile karşı karşıya bulunduğunu ifade eden bir bildiri yayınlamıştır.
- **2011 yılında** yapılan yasal düzenlemelerle kaldırılan Çevre ve Orman Bakanlığının yerine kurulan bakanlık **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**dır.

FİNAL ÜNİTE SONU